

Основні принципи організації викладання дисциплін за вибором на досвіді підготовки фахівців спеціальності 242 «Туризм і рекреація»

Тетяна Сокол,

*к.пед.н., доцент, доцент кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: tgsspectour@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-6106-4911*

Сергій Мелесик,

*к.е.н., доцент кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: MelesykSV@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0001-9235-0280*

Підготовка фахівців у вищій школі здійснюється за ступеневою системою. Для будь-якого ступеня визначені професійна та академічна кваліфікації, що здобуваються громадянами під час засвоєння відповідної освітньо-професійної програми. Концепцією person-centered teaching (навчання, орієнтоване на особистість), яку було запроваджено в закладах вищої освіти України згідно Закону України «Про вищу освіту», здобувачам гарантовано право самостійно будувати свою освітню траєкторію, обираючи 25 % обсягу освітньої програми [1]. Вибіркові дисципліни вводяться закладом вищої освіти для більш повного задоволення освітніх і кваліфікаційних вимог здобувача освіти та спроможні підсилити формування загальних і спеціальних (фахових) компетентностей [2, с. 43].

Формування фахових (спеціальних, предметних) компетентностей, що «залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю [3], саме і забезпечують професійно-орієнтовані вибіркові дисципліни поглибленої підготовки за спеціальностями та спеціалізаціями. Визначення переліку цих дисциплін та їхнього змістового наповнення особливо важливе для вищих навчальних закладів туристичного профілю, адже туризм як соціальний феномен зумовлює багатоаспектність кадрової політики в професійній сфері.

Вибіркові навчальні дисципліни (вживаються також синоніми «вибіркові компоненти», «навчальні дисципліни за вибором здобувача вищої освіти») пропонуються для:

- 1) більш повного задоволення освітніх особистісних потреб і можливостей здобувачів;
- 2) здійснення поглибленої підготовки за спеціальностями та спеціалізаціями;
- 3) забезпечення регіональних потреб у фахівцях певної спеціалізації;
- 4) ефективного використання кадрових, матеріально-технічних та інших ресурсів закладу вищої освіти [4].

Введення вибіркових дисциплін в освітній процес було детально розглянуто, зокрема, у листі МОН України «Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 н. р.» [5], але власне

питання їх вибору здобувачами та організації навчальних груп з їх вивчення і досі викликають певні труднощі.

Так, вільний вибір здобувачем дисциплін має допомогти йому будувати власну освітню траєкторію. В той же час подекуди це призводить до того, що чисельність студентів, які обрали певну дисципліну, є замалою для організації її вивчення і тоді традиційно вибір робиться на користь дисципліни, яку обрала більшість. Очевидно, що це є порушенням прав студента на формування особистої траєкторії навчання. Вирішити цю проблему може допомогти принцип об'єднання фахових дисциплін в блоки за умови достатньої кількості зацікавлених здобувачів у відповідній спеціалізації та її затребуваності на ринку праці.

Тут варто розглянути досвід пропозиції блоків вибіркових навчальних дисциплін, реалізований на кафедрі спеціальних туристичних дисциплін Академії праці, соціальних відносин і туризму. З огляду на багатоаспектність кадрової політики в туристичній сфері в якості вибіркових дисциплін студентам, які навчаються на освітній програмі «Туризм», було запропоновано кілька блоків, орієнтованих на певну спеціалізацію, розташованих відповідно необхідної кількості кредитів по роках навчання, починаючи з 5 семестру: «Туристичний бізнес», «Готельно-ресторанне обслуговування» та «Екскурсійно-анімаційна діяльність в туризмі». Перелік предметів, запропонований в блоках по семестрах, мав за мету поглибити знання і сформувати компетентності споживачів саме в напрямках оволодіння визначеною спеціалізацією.

Пізніше навчальний план було доповнено ще двома блоками: «Круїзний туризм та яхтинг» і «Курортний та СПА туризм». Відповідно, студентам надавалася можливість вибрати не просто навчальні дисципліни, а конкретну спеціалізацію в майбутній фаховій діяльності.

Такий підхід дозволив певною мірою усунути волонтаризм у виборі студентами навчальних дисциплін і посилити саме спеціалізацію туристичної підготовки. Крім того, це спростило компонування навчальних груп. Але при такому підході обмежувалася можливість вільного вибору студентами навчальних дисциплін для побудови власної траєкторії фахової підготовки. Тому згодом кафедра перейшла на пропозицію переліку вибіркових дисциплін вільного вибору студентів з урахуванням тільки необхідної кількості кредитів по роках навчання.

Загалом, незважаючи на те, що вітчизняними ЗВО вже нагромаджений певний практичний досвід організації вивчення дисциплін за вибором, це питання все ще залишається остаточно не вирішеним і потребує подальшого дослідження.

Ключові слова: Вибіркові дисципліни, фахівці туризму, вільний вибір.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII: станом на 29 жовт. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Денисенко, Н. Г., Борбич, Н. В., Марчук, С. С., Чемерис, І. В. (2023). Роль вибірових освітніх компонентів у формуванні *soft skills* майбутніх учителів нової української школи. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, (3), 42-50. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.3.7>
3. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 600 від 01.06.2017. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf>
4. Щука, Г. П., Безрученков, Ю. В. і Міхо, О. І. (2022). Визначення змісту вибіркової дисципліни з туризму. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. Вип. 28. С. 147–151.*
5. Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-126 від 13.03.2015. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-126729-15#Text>